

PROGRAMACIÓ DE VALORS ÈTICS 2n PMAR
CURS 2018-2019

1.- Seqüenciació de continguts per cursos

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

1r Cicle (1r, 2n, 3r)

El concepte de *persona*.

El concepte de *persona* en la història de la filosofia.

Característiques principals de la persona.

La dimensió moral de la persona.

Desenvolupament moral a l'adolescència.

Autonomia i heteronomia morals.

Concepció kantiana de la persona.

La personalitat i els valors ètics.

El concepte de *virtut* en el pensament d'Aristòtil.

La intel·ligència emocional.

Dimensió social de la persona.

El procés de socialització.

L'ètica i el dret.

La intel·ligència emocional en les relacions interpersonals. Goleman.

L'assertivitat.

Les virtuts ètiques.

Ètica i moral.

La dimensió moral de l'ésser humà.

Ètica i llibertat.

Els valors i les normes ètiques.

Les teories ètiques: concepte i classificació.

El relativisme moral. Els sofistes.

L'intel·lectualisme moral. Sòcrates.

L'eudemonisme. Aristòtil.

L'hedonisme. Epicur.

L'utilitarisme.

La relació entre l'ètica, la justícia i la política. La teoria política d'Aristòtil.

L'estat de dret i la divisió de poders.

La participació ciutadana en la vida política.

Fonaments ètics de la Declaració universal dels drets humans.

Fonaments ètics de la Constitució espanyola de 1978.

Fonaments ètics de la Unió Europea.

Ètica, dret i justícia. Legalitat i legitimitat.

El jusnaturalisme. Locke.

El positivisme jurídic. Kelsen.

El convencionalisme jurídic. Els sofistes.

La Declaració universal dels drets humans: origen històric, estructura i importància ètica i política.

La Declaració universal dels drets humans i el concepte de *dignitat personal*.

Desenvolupament històric dels drets humans: les tres generacions.

Origen històric i importància dels drets de la dona i els drets dels infants.

La defensa dels drets humans en el món actual. Problemes i reptes.

Implicacions ètiques de la ciència i la tecnologia.

Principals perills de la recerca científica i tecnològica.

Els perills de la tecnodpendència.

La bioètica i els problemes que presenta.

2.- Objectius específics de l'àrea

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

1. Conèixer la dimensió individual i social de la condició humana i acceptar la pròpia identitat respectant les diferències amb els altres.
2. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, als estereotips i als prejudicis.
3. Apreciar els valors i les normes de la convivència per aprendre a actuar amb rigor tenint-los en compte i preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania, i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
4. Fomentar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia i participar activament en les relacions de grup, mostrant sempre actituds constructives i altruistes.
5. Descobrir que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, i mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.
6. Assumir els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de l'Administració pública per garantir els serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir a mantenir-los i complir les seves obligacions cíviques.
7. Reconèixer-se membres d'una ciutadania global i identificar i valorar la pluralitat de les societats actuals com a enriquidora de la convivència.
8. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i els grups més desfavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.
9. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.

3.- Orientacions metodològiques

Article 7 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

3.1.- Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals en l'ensenyament de valors ètics pot ser interessant, ja que permet acostar aquests temes als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

3.2.- Materials i recursos didàctics

Materials didàctics	
Nivell. 2n PMAR	
Llibre de text	No hi ha llibre de text
Altres recursos	Materials d'elaboració pròpia. Premsa, audiovisuals, documents diversos, recursos a la xarxa, ...

4.- Temporalització

2n PMAR

1a avaluació	2a avaluació	3a avaluació
Tema 1. Som escola	Tema 5. Confia en mi !	Tema 8. Aprenem dels grans relats
Tema 2. Fem-nos sentir	Tema 6. Què en fem ?	Tema 9. Anem amb compte !
Tema 3. És per a tu !	Tema 7. En què creus ?	Tema 10. Ho farem !
Tema 4. Ho dic o callo ?		

5.- Activitats i procediments d'ampliació i reforç

DECRET 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics. (BOIB 05/05/2011 núm. 67)

Article 22 i 23 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

Es tindrà en compte la diversitat de l'alumnat. S'anirà valorant al llarg del curs la necessitat d'adaptar el currículum en els casos concrets en què sigui convenient. El fet que no hi hagi proves objectives i que les notes siguin les del lliurament d'activitats diverses fa que no s'hagin d'adaptar necessàriament els materials i recursos utilitzats.

6.- Avaluació

6.1.- Criteris d'avaluació per nivells

L'avaluació tindrà en compte els següents criteris:

1. Apreciar els elements dels valors ètics estudiats implícits en els comportaments individuals o col·lectius a propòsit de les qüestions morals plantejades.
2. Detectar i explicitar, a través de diferents recursos, els valors i actituds morals plantejats.
3. Treballar sobre qüestions problemàtiques d'actualitat, utilitzant amb rigor la informació dels diversos mitjans de comunicació.

4. Participar de manera constructiva en debats sobre qüestions d'actualitat, manifestant les opinions de manera raonada, amb respecte als altres i solidaritat amb els perjudicats.

5. Opinar sobre els problemes ètics sorgits al llarg del curs i donar la seva opinió per escrit.

L'avaluació de l'alumnat tindrà present els següents aspectes:

1- A l'hora de qualificar es tindrà en compte el treball diari tant a l'aula com a casa, així com l'**actitud** i la **participació**.

2- Es tindran presents els treballs i activitats diverses que s'avaluaran, valorant els continguts, la **presentació** i l'**ortografia**.

6.2.- Estàndards d'aprenentatge avaluable

Primer cicle (1r, 2n, 3r)

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA
 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1.3. Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un "ésser moral".
2.1. Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.
4. Descriure en què consisteix la personalitat i valorar la importància d'enriquir-la amb valors i virtuts ètiques mitjançant l'esforç i la voluntat personal.
5. Justificar la importància que té l'ús de la raó i la llibertat en l'ésser humà per determinar "com vol ser" i triar els valors ètics que vol incorporar a la seva personalitat.
7. Analitzar en què consisteix la intel·ligència emocional i valorar la importància que té en el desenvolupament moral de l'ésser humà.
8. Valorar la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional, la influència que exerceix en la construcció de la personalitat i el caràcter moral que té, i ser capaç d'utilitzar la introspecció per reconèixer emocions i sentiments propis, amb la finalitat de millorar les habilitats emocionals.
9. Comprendre i apreciar la capacitat de l'ésser humà d'influir de manera conscient i voluntària en la construcció de la seva pròpia identitat, conformement a uns valors ètics, i així millorar l'autoestima.

BLOC 2. LA COMPRENSIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Conèixer els fonaments de la naturalesa social de l'ésser humà i la relació dialèctica que s'estableix entre aquest i la societat, i valorar la importància d'una vida social dirigida pels valors ètics.

3. Distingir, en la persona, els àmbits de la vida privada i de la vida pública —la primera regulada per l'ètica i la segona, pel dret—, amb la finalitat d'identificar els límits de la llibertat personal i de la social.

5. Utilitzar la conducta assertiva i les habilitats socials amb la finalitat d'incorporar a la pròpia personalitat alguns valors i virtuts ètiques necessaris per desenvolupar una vida social més justa i enriquidora.

6. Justificar la importància que tenen els valors i les virtuts ètiques per aconseguir unes relacions interpersonals justes, respectuoses i satisfactòries.

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Distingir entre ètica i moral, assenyalar-ne les semblances i les diferències i valorar la importància de la reflexió ètica com un saber pràctic necessari per guiar de forma racional la conducta de l'ésser humà cap a la seva plena realització.

3. Reconèixer que la llibertat constitueix l'arrel de l'estructura moral de la persona i valorar el paper de la intel·ligència i la voluntat com a factors que incrementen la capacitat d'autodeterminació.

4. Justificar i apreciar el paper dels valors en la vida personal i social i destacar-ne les característiques, la classificació i la jerarquia, amb la finalitat de comprendre'n la naturalesa i la importància.

5. Destaca la importància dels valors ètics, les especificacions d'aquests i la influència que exerceixen en la vida personal i social de l'ésser humà, així com la necessitat que siguin reconeguts i respectats per tothom.

7. Prendre consciència de la importància dels valors i les normes ètiques com a guia de la conducta individual i de la social, i assumir la responsabilitat de difondre'ls i promoure'ls pels beneficis que aporten a la persona i a la comunitat.

8. Explicar les característiques i els objectius de les teories ètiques, així com la classificació d'aquestes en ètiques de finalitats i procedimentals, i assenyalar els principis més destacats de l'hedonisme d'Epicur.

10. Comprendre els elements més significatius de l'ètica utilitarista i la relació que manté amb l'hedonisme d'Epicur, classificar-la com una ètica de finalitats i elaborar arguments que donin suport a la valoració personal d'aquest plantejament ètic.

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

3. Justificar racionalment la necessitat dels valors i principis ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans com a fonament universal de les democràcies durant els segles XX i XXI, i destacar-ne les característiques i la relació amb els conceptes d'estat de dret i de divisió de poders.

4. Reconèixer la necessitat de la participació activa dels ciutadans en la vida política de l'Estat amb la finalitat d'evitar els riscos d'una democràcia que violi els drets humans.

5. Conèixer i valorar els fonaments de la Constitució espanyola de 1978 i identificar els valors ètics dels quals parteix i els conceptes preliminars que estableix.

7. Assenyalar i apreciar l'adequació de la Constitució espanyola als principis ètics defensats per la Declaració universal dels drets humans mitjançant la lectura comentada i reflexiva de les seccions "Els drets i els deures dels ciutadans" (articles 30-38) i "Els principis rectors de la política social i econòmica" (articles 39-52).

8.2. Identifica i valora la importància del que ha assolit la Unió Europea i els beneficis que ha suposat per a la vida dels ciutadans, com ara l'anul·lació de fronteres i restriccions duaneres, la lliure circulació de persones i capitals, etc., així com les obligacions adquirides als diferents àmbits: econòmic, polític, de la seguretat i la pau, etc.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS HUMANS

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Assenyalar la vinculació existent entre l'ètica, el dret i la justícia a través del coneixement de les semblances, les diferències i les relacions d'aquests conceptes i analitzar el significat dels termes de *legalitat* i *legitimitat*.

3. Analitzar el moment històric i polític que va impulsar l'elaboració de la Declaració universal dels drets humans i la creació de l'ONU, amb la finalitat d'entendre-les com una necessitat del seu temps, el valor de les quals continua vigent com a fonament ètic universal de la legitimitat del dret i dels estats.

5. Interpretar i apreciar el contingut i l'estructura interna de la Declaració universal dels drets humans amb la finalitat de conèixer-la i propiciar-ne la valoració i el respecte.

6. Comprendre el desenvolupament històric dels drets humans com una conquesta de la humanitat i valorar la importància dels problemes que suposa actualment l'exercici dels drets de la dona i de l'infant a gran part del món, conèixer les causes d'aquests problemes i prendre'n consciència amb la finalitat de promoure'n la solució.

7. Avaluar, utilitzant el judici crític, la magnitud dels problemes als quals s'enfronta actualment l'aplicació de la Declaració universal dels

drets humans i valorar la tasca que duen a terme institucions i ONG que defensen els drets humans auxiliant les persones que, per naturalesa, tenen aquests drets, però que no tenen l'oportunitat d'exercir-los.
BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA
 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables
<p>1. Reconèixer la importància que té la dimensió moral de la ciència i la tecnologia, així com la necessitat d'establir límits ètics i jurídics amb la finalitat d'orientar-ne l'activitat d'acord amb els valors defensats per la Declaració universal dels drets humans.</p> <p>2. Entendre i valorar el problema de la tecnodependència i l'alienació humana a la qual aquesta condueix.</p> <p>3.1. Analitza informació seleccionada de diverses fonts amb la finalitat de saber en què consisteixen alguns dels avenços en medicina i biotecnologia que plantegen dilemes morals, com la utilització de cèl·lules mare, la clonació i l'eugenèsia, entre altres, i assenyala alguns perills que aquests comporten si es prescindeix del respecte a la dignitat humana i als seus valors fonamentals.</p> <p>4. Reconèixer que, actualment, hi ha casos en què la recerca científica no és neutral, sinó que està determinada per interessos polítics, econòmics, etc., mitjançant l'anàlisi de la idea de <i>progrés</i> i de la interpretació equivocada que se'n fa quan els objectius que es pretenen aconseguir no respecten un codi ètic fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.</p>

6.3.- Criteris de qualificació per nivells

La qualificació de cada trimestre s'establirà segons els percentatges següents:

- a)50%: feina, lliurament de tasques i quadern.
- b)50%: adquisició de coneixements, actitud, participació, respecte, construcció del discurs, exposicions orals, ...

6.4.- Procediments d'avaluació

Criteris i instruments de qualificació i d'avaluació	
Nombre mínim de parcials per avaluació	Cap
Exàmens, exercicis teòrics...	0%

Pràctica, entrega de quadern, tasques...	50%
Actitud, participació, respecte, ...	50%
Correcció lingüística	Es té en compte

La recuperació de les avaluacions suspeses es farà el mes de juny. L'alumne haurà de presentar totes les feines de l'assignatura.

En el cas d'haver de presentar-se pel setembre, l'alumne haurà de realitzar un treball d'estiu (100%). La correcta presentació del mateix permetrà aprovar l'assignatura

Procediments de recuperació
Nota mínima per fer mitjana (avaluació): 4
Exercicis de recuperació (tasques anuals): El mes de juny. Tasques pendents. 100%
Exercicis de recuperació (tasques): Setembre. Dossier d'activitats 100%

6.5.- Criteris i procediments de recuperació de pendents

Matèries pendents
Protocol de pendents: Lliurament d'un dossier. 100%
Exàmens de pendents: Setembre. Lliurament d'un dossier. 100%

6.6.- Criteris de promoció i titulació

Segons el Decret 34/2015, de 15 de Maig pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, la decisió sobre la promoció de l'alumne d'un curs a un altre, dins l'etapa, ha de ser adoptada de forma col·legiada

per l'equip docent de l'alumne, atenent l'assoliment dels objectius de l'etapa i el grau d'adquisició de les competències corresponents.

La repetició de curs es considera una mesura de caràcter excepcional, que s'ha de prendre després d'haver esgotat les mesures ordinàries de reforç i suport per resoldre les dificultats d'aprenentatge de l'alumne.

Els alumnes han de promocionar de curs quan hagin superat totes les matèries cursades o tinguin una avaluació negativa en dues matèries com a màxim, i han de repetir curs quan tinguin una avaluació negativa en tres o més matèries o en dues matèries que siguin matemàtiques i llengua catalana i literatura o matemàtiques i llengua castellana i literatura.

En cas d'abandó (una vegada fet el protocol) o no presentat en les convocatòries d'abril o maig i setembre, no es considera cap tipus de concessió, excepte en casos excepcionals.

Els criteris de centre per a la titulació a 4t d'ESO recollits a la PGA.

7.- Elements transversals

Article 13 del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

2n PMAR: Integració cultural. Violència de gènere. Treball cooperatiu.

Tanmateix l'àrea de valors ètics és transversal amb diferents assignatures: matemàtiques, geografia i història, llengües, plàstica, biologia i geologia, filosofia, economia, tecnologia, TIC.

8.- Contribució de la matèria a l'adquisició de competències clau

Annex I del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015)

La matèria de valors ètics contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

Afavoreix la utilització tant del llenguatge verbal oral com de l'escrit i la valoració crítica dels missatges explícits i implícits que apareixen en diverses fonts, i possibilita també l'enriquiment del vocabulari.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'estudien la percepció i el coneixement de l'espai físic i natural en què es desenvolupen l'activitat i la convivència humanes, tant en grans àmbits com a l'entorn immediat, així com la interacció que es produeix entre tots dos.

Aprendre a aprendre

Fomenta la consciència de les pròpies capacitats. També fomenta l'estímul de les virtuts i habilitats socials, la feina en equip, la informació i la opinió, que afavoreixen també els aprenentatges posteriors.

Competències socials i cíviques

Propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. També contribueix a millorar les relacions interpersonals pel fet de formar l'alumne perquè prengui consciència dels propis pensaments, valors, sentiments i accions.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumptió de responsabilitats.

Consciència i expressions culturals

Es relaciona principalment amb el fet de conèixer i valorar les manifestacions i els assoliments rellevants i el significat que tenen en diferents grups i societats.

9.- Activitats complementàries necessàries per atendre l'alumnat NESE

9.1.- Plans d'actuació

En el cas de l'àrea de Valors Ètics no hi ha desdoblaments ni agrupaments flexibles.

9.2.- Criteris per a l'elaboració de les adaptacions curriculars

La idiosincràsia de l'assignatura unit a la metodologia activa aplicada, fa que en principi no sigui necessari fer adaptacions curriculars. Tanmateix es tindrà en compte les particularitats de cadascun dels alumnes i en el cas que fos necessari es realitzarien tant les significatives com les no significatives.

9.3.- Mesures individuals de suport

En el cas de no fer adaptacions se farà un seguiment individualitzat de l'alumnat amb dificultats específiques proporcionant les eines i els ajuts adients per al desenvolupament de les tasques de l'àrea.

10.- Activitats complementàries i extraescolars del departament

Activitats complementàries i extraescolars + preu aproximat							
1a	Pre	2a	Pre	3a	Pre	Pendent de	Pre
avaluació	u	avaluació	u	avaluació	u	concretar	u

Es faran sortides o tallers en funció de la disponibilitat i de l'oferta que arribi al centre mitjançant diferents vies.